

Länstyrelserna

Att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

Redovisning av Länstyrelsernas arbete
med uppdrag 35, regleringsbrev 2017

För mer information kontakta
enheten för social utveckling
Tfn: 010-223 10 00

Foto: Mostphotos
Utgivningsår: 2018
ISBN: 978-91-7281-804-0 (webb)

Du hittar rapporten på din länsstyrelses webbplats
www.lansstyrelsen.se

FÖRORD

Länsstyrelserna hade under 2017 regeringens uppdrag att inom sina ansvarsområden stödja och stärka samordningen i länen av insatser från till exempel socialtjänsten, hälso- och sjukvården, skola, rättsväsendet och organisationer inom det civila samhället. Samordningen syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor, att barn bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål.

Länsstyrelsen i Stockholms län hade ansvaret i samverkan med övriga länsstyrelser för att samordna och redovisa uppdraget i sin helhet.

I denna rapport redovisas arbetet med uppdraget för 2017¹.

Stockholm mars 2018

Åsa Ryding
Länsöverdirektör

INNEHÅLL

FÖRORD	3
LÄNSSTYRELSESNAS UPPDRAG	6
Regionalt uppdrag inom området mäns våld mot kvinnor	6
Nationella uppdrag inom området mäns våld mot kvinnor.....	6
UNDERLAG OCH UPPLÄGG AV REDOVISNINGEN	7
Disposition	7
VIKTIGA HÄNDELSE UNDER ÅRET	8
En ny nationell strategi trädde i kraft.....	8
Tre regeringsuppdrag blev till ett	9
En ny jämställdhetsmyndighet inrättades	9
Tät dialog med organisationskommittén	9
Sveriges genomförande av Istanbulkonventionen	10
Länsstyrelsernas arbete blev kartlagt.....	10
ORGANISATION OCH STYRNING	11
Länsstyrelsernas roll som regionala samordnare.....	11
Nationell samordning	12
Nationell samordningsgrupp	12
Nationella arbetsgrupper	13
LÄNSSTYRELSESNAS VERKSAMHET	14
Stöd till samordning	14
Kampanjer	16
Kompetens- och metodstöd.....	18
Nationellt samordnade insatser	20
Stöd till kommunövergripande insatser	24
Regionala strategier och handlingsplaner	25
KOMMUNERNAS VERKSAMHET	26
Kommunernas systematiska kvalitetsarbete.....	27
Tidigt förebyggande insatser	28
Stöd- och behandlingsinsatser	29
Tillämpning av bedömningsinstrument	30
Extern samverkan	30
Framgångsfaktorer och utvecklingsområden.....	31
SAMMANFATTANDE ANALYS	32
Ny strategi – bättre förutsättningar	32
Ny jämställdhetsmyndighet – nya samarbetsformer	33
Ett paradigmskifte	33
Fortsatt behov av regionalt kompetensstöd	34
Stöd till samordning främjar utvecklingen.....	35
REKOMMENDATIONER	37
Utveckla ett effektivt uppföljningssystem	37
Utforma ett kompetens- och metodstöd för det våldsförebyggande arbetet	37
Stimulera det våldsförebyggande arbetet genom särskilda medel	37
Främja ny kunskap och forskning inom det våldsförebyggande området.....	37
REFERENSER	38

LÄNSSTYRELSESNAS UPPDRAG

REGIONALT UPPDRAG INOM OMRÅDET MÄNS VÅLD MOT KVINNOR

Under 2017 hade länsstyrelserna regeringens uppdrag att använda 60 miljoner kronor inom sina ansvarsområden för att stödja och stärka samordningen i länen av insatser från till exempel socialtjänsten, hälso- och sjukvården, skola, rättsväsendet och organisationer inom det civila samhället i syfte att motverka mäns våld mot kvinnor. Detta inkluderade även barn som bevittnar våld, hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål i enlighet med det uppdrag som lämnats i regleringsbrev för budgetåret 2011 avseende länsstyrelserna (Fi2010/5567 m.fl.).

Inom ramen för uppdraget skulle länsstyrelserna, i enlighet med de uppgifter som angavs i regeringsbeslut II:3 från den 28 januari 2016 (S2016/00633/FST), stödja lokal och regional verksamhetsutveckling och i samverkan med andra myndigheter och organisationer bidra med kompetensstöd, metoder och implementeringsstöd till kommuner, landsting och organisationer inom det civila samhället, med särskild inriktning på verkkningsfullt våldsförebyggande arbete.

I arbetet mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål skulle insatser som syftar till att motverka efterfrågan av köp av sexuella tjänster prioriteras.

Länsstyrelserna skulle främja insatser på regional nivå som enskilda kommuner hade svårt att genomföra i egen verksamhet såsom skydd och stöd för kvinnor med särskilda behov.

Länsstyrelserna skulle arbeta i enlighet med målsättningarna i den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor

(skr. 2016/17:10, kap 5) och ta fram regionala strategier och handlingsplaner. Dessa kunde utgöra en del av länsstyrelsernas strategier för arbetet med jämställdhetsintegrering.

Länsstyrelsen i Östergötlands län hade därutöver ett nationellt uppdrag avseende hedersrelaterat våld och förtryck uppdrag att inom ramen för det bidra med kompetensstöd till övriga länsstyrelser.

Länsstyrelsen i Stockholms län fick ansvar att i samverkan med övriga länsstyrelser samordna och redovisa uppdraget i sin helhet.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 3 april 2018.

NATIONELLA UPPDRAG INOM OMRÅDET MÄNS VÅLD MOT KVINNOR

Länsstyrelsen Östergötland hade 5 miljoner kronor för uppdraget² att ansvara för ett nationellt kompetensteam med tillhörande stödtelefon i syfte att samordna och stödja arbetet för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttryck i enlighet med det uppdrag som lämnats i regleringsbrev för budgetår 2016 avseende länsstyrelserna (Fi2015/01087/SFÖ m.fl.). Uppdraget redovisas i särskild ordning till regeringen senast den 3 april 2018.

Vidare hade länsstyrelsen i Stockholms län hade 6,5 miljoner kronor för sitt arbete med uppdraget³ att arbeta mot prostitution och människohandel för sexuella ändamål i enlighet med det uppdrag som lämnades i regleringsbrev för budgetår 2011 avseende länsstyrelserna (Fi2010/5567 m.fl.). Uppdraget redovisas i särskild ordning till regeringen senast den 3 april 2018.

² Uppdrag 34 i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2017

³ Uppdrag 36 i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2017

UNDERLAG OCH UPPLÄGG AV REDOVISNINGEN

Redovisningen bygger på återrapporteringar från länsstyrelserna om hur de fördelat medel och arbetat med uppdraget samt uppgifter från kommunerna om hur de har arbetet inom våldsområdet⁴ under verksamhetsår 2017. Återrapporteringen har dels genomförts i dialog med länsstyrelserna och dels som en webbenkät. En extern leverantör⁵ har anlåtats för att ta fram enkäter. Totalt togs två enkäter fram, en till länsstyrelserna och en till landets kommuner.

Länsstyrelseenkätens frågeområden rör länsstyrelsernas arbete med att stödja och stärka samordning av insatser, bidra med kunskap, metoder och genomförandestöd, främja insatser som enskilda kommuner har svårt att genomföra i egen regi och framtagande av regionala strategier och handlingsplaner. Frågorna har samordnats med Socialstyrelsens redovisning av det nationella och regionala kompetens- och metodstödet (S2016/00633/FST).

Kommunenenkätens frågeområden är tänkta att ge en lägesbild om utvecklingen i länen och rör kommunens arbete med systematisk verksamhetsutveckling, tidigt förebyggande insatser, stöd- och behandlingsinsatser, samverkan, framgångsfaktorer samt utvecklingsområden. Frågorna kompletterar Socialstyrelsens öppna jämförelser (ÖJ) om våld i nära relationer och den nationella kartläggningen om kommunens arbete med våldsutövare som genomförts av utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (S 2017:02).

Totalt ingick 21 länsstyrelser i undersökningen. Enkäten besvarades av samtliga länsstyrelser vilket innebär en svarsfrekvens på 100 procent.

Totalt ingick 309 respondenter i kommunundersökningen. Enkäten besvarades av 148 personer från kommun vilket innebär en svarsfrekvens på 48 procent. Av respondenterna var 35 procent Kvinnofridssamordnare och 65 procent annat (chef, socialsekreterare, verksamhetsutvecklare). Återfallsutredningens kartläggning av kommunens arbete med våldsutövare besvarades av totalt 217 personer vilket är en svarsfrekvens på 70 procent.

Redovisningsprocessen har samordnats av länsstyrelsen i Stockholms län i samverkan med övriga länsstyrelser, från framtagande av enkäter till gemensam analys av resultaten.

DISPOSITION

Efter detta inledande kapitel fortsätter rapporten med en redogörelse av viktiga faktorer som påverkat länsstyrelsernas arbete under året och en beskrivning av länsstyrelsernas organisation och styrning av arbetet. Därefter redovisas resultaten av enkätundersökningen i kapitlen ”Länsstyrelsernas verksamhet” respektive ”Kommunernas verksamhet”. I det avslutande kapitlet görs en sammanfattande analys av arbetet och rekommendationer.

4 Med våldsområdet avses mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer inklusive hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel för sexuella ändamål

5 Origo Group (tidigare Markör)

VIKTIGA HÄNDELSE R UNDER ÅRET

Under året har flera stora förändringar skett inom den nationella jämställdhetspolitiken som har haft stor påverkan på länsstyrelsernas uppdrag och arbete. I detta kapitel nämns några av dem viktigast förändringarna.

EN NY NATIONELL STRATEGI TRÄDDE I KRAFT

Den 1 januari 2017 antogs en ny tioårig nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (Skr. 2016/17:10).

Strategin är en del i den jämställdhetspolitiska skrivelsen "Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid" och är kopplad till det sjätte jämställdhetspolitiska målet om att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Strategin är framtagen med utgångspunkt i Europarådets konvention om förebyggande och

bekämpning av våld mot kvinnor och våld i hemmet (Istanbulkonventionen).

Strategin innebär ett perspektivskifte från att hantera våldets konsekvenser till dess orsaker och betonar särskilt förebyggande insatser och mäns delaktighet.

Länsstyrelserna pekas ut som navet för genomförande av strategin på regional nivå, vilket innebär ett förtydligande av länsstyrelsernas roll som regional samordnare.

Enligt den nationella strategin ska länsstyrelserna som regionala samordnare ha följande uppgifter:

- Verka för ökad samverkan mellan myndigheter och organisationer i länet i frågor som rör mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck samt

prostitution och människohandel, med särskild inriktning på verkningfullt våldsförebyggande arbete.

- Stödja lokal och regional verksamhetsutveckling och i samverkan med andra myndigheter och organisationer bidra med kunskap, metoder och stöd i genomförandet till kommuner, landsting och organisationer inom det civila samhället.
- Främja insatser på regional nivå som enskilda kommuner har svårt att genomföra inom ramen för sin egen verksamhet, som till exempel skydd och stöd för kvinnor med särskilda behov.
- Göra den nationella strategin känd i länet och med utgångspunkt i denna ta fram regionala strategier och handlingsplaner.
- Stödja och utveckla arbetet i enlighet med strategins målsättningar på regional och lokal nivå.
- Årligen redovisa utvecklingen i respektive län till regeringen.

TRE REGERINGSUPPDRAG BLEV TILL ETT

Fram till 2017 hade länsstyrelserna tre uppdrag inom området mäns våld mot kvinnor. Dessa var:

- Uppdrag att stärka det förebyggande arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, både lokalt och regionalt (sedan 2004).
- Uppdrag att stödja samordning av insatser som syftar till att motverka mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer (sedan 2007).
- Uppdrag att ge kompetens- och metodstöd till kommuner och ideella organisationer (sedan 2012).

I länsstyrelsernas regleringsbrev för 2017 slogs de tre uppdragen ihop till ett enda uppdrag med utgångspunkt i den nationella strategin. Uppdraget breddades och fick en tydligare förebyggande ansats med större fokus på mäns delaktighet, våldsutövare och återfallsprevention.

EN NY JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHET INRÄTTADES

Regeringens förslag att inrätta en jämställdhetsmyndighet fick bifall i riksdagen under 2017. Myndighetens huvuduppdrag är att bidra till en strategisk, sammanhållen och hållbar styrning och ett effektivt genomförande av jämställdhetspolitiken.

I och med inrättandet av jämställdhetsmyndigheten 2018, togs även beslut om att flytta över det nationella uppdraget gällande prostitution och människohandel vid länsstyrelsen i Stockholms län till den nya myndigheten.

Det fanns även förslag på att flytta över det nationella uppdraget gällande hedersrelaterat våld och förtryck vid länsstyrelsen Östergötland men beslutet hävdades och fick ligga kvar ytterligare tre år för att sedan utvärderas.

TÄT DIALOG MED ORGANISATIONSKOMMITTÉN

Under året hade länsstyrelserna en tät dialog med organisationskommittén för inrättande av jämställdhetsmyndigheten avseende myndighetens verksamhetsplan, samarbetsformer och verksamhetsövergången av det nationella uppdraget om prostitution och människohandel från länsstyrelsen i Stockholms län till jämställdhetsmyndigheten.

I dialog med kommittén framförde länsstyrelserna i huvudsak följande synpunkter:

- Länsstyrelserna är positiva till införandet av en jämställdhetsmyndighet och önskar ett nära samarbete med myndigheten för att tillsammans bidra till uppfyllelse av de jämställdhetspolitiska målen.
- Att jämställdhetsmyndigheten tar fram nationella strategier för samtliga jämställdhetspolitiska delmål vilket skulle bidra till en tydligare styrning och sammanhållning av jämställdhetspolitiken.
- Länsstyrelserna ser behov av att effektiva samverkansformer utvecklas mellan länsstyrelserna, jämställdhetsmyndigheten och

andra nationella myndigheter, exempelvis Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting (SKL).

- Att jämställdhetsmyndigheten tar fram ett unisont uppföljningssystem inklusive indikatorer för alla jämställdhetspolitiska delmål som möjliggör för bättre analys, prioriteringar och tydligare styrning.
- Gällande det regionala arbetet mot prostitution och människohandel behöver länsstyrelsernas roll och ansvar tydliggöras i förhållande till den nationella samordningen mot prostitution och *samtliga* former av människohandel.
- Länsstyrelsernas ansvar gällande regionskoordinatorerna⁶ mot prostitution och människohandel behöver förtydligas, båda vad gäller mandat, krav på medfinansiering och arbetsfördelning i förhållande till kommunerna.

SVERIGES GENOMFÖRANDE AV ISTANBULKONVENTIONEN

2011 undertecknade Sverige den så kallade Istanbulkonventionen och i november 2014 trädde den i kraft i Sverige. De länder som anslutit sig till konventionen ska rapportera genomförandet av konventionen till en expertgrupp, GREVIO. Rapporteringen bygger på en detaljrik enkät som ställer höga krav på uppföljning. I september 2017 rapporterade⁷ Sverige sitt genomförande för första gången och länsstyrelsernas inkom med underlag till rapporteringen.

LÄNSSTYRELSEARNAS ARBETE BLEV KARTLAGT

Jämställdhetsenheten vid Socialdepartementet gav Ramböll i uppdrag att kartlägga hur länsstyrelserna arbetar med frågor kring att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Kartläggningens viktigaste slutsatser var:

- Länsstyrelsernas relevans i länet kan stärkas genom att varje länsstyrelse utvecklar mycket god kännedom om lokala förhållanden och behov.
- Länsstyrelserna behöver regeringens stöd för att kunna samverka bättre med skolan.
- Regeringens styrning behöver utvecklas med avseende på mera preciserade återrapporteringskrav (bland annat relaterade till Istanbulkonventionens krav).
- Regeringens styrning behöver även ha större fokus på resultat och effekter av arbetet, inte aktiviteter i sig.

Rambölls rekommendationer:

- Länsstyrelsernas roll förstärks genom tydligare uppdrag.
- Länsstyrelserna får regeringens stöd för att utveckla kontakter med skolor och förskolor.
- Systemen för uppföljning utvecklas.
- Uppföljningen sker för varje enskild länsstyrelse.

⁶ Regionskoordinatorerna mot människohandel är utsedda av det nationella metodstödsteamet mot prostitution och människohandel, NMT, vid Länsstyrelsen i Stockholm. Koordinatorerna fungerar som en länk mellan den regionala och nationella nivån i prostitutions- och människohandelsärenden och finns till som stöd och hjälp för yrkesverksamma men även för personer utsatta för människohandel.

⁷ Report submitted by Sweden pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report), GREVIO/Inf(2017)9

ORGANISATION OCH STYRNING

Vid varje länsstyrelse har det under 2017 funnits en eller flera utvecklingsledare eller strateger för uppdraget att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Organisatoriskt ligger uppdraget vanligtvis på en enhet eller avdelning med fokus på samhällsutveckling och social hållbarhet och genomförs med en helårskraft.

Medlen för uppdraget har varit 60 miljoner kronor och fördelats ut av länsstyrelsen i Örebro län utifrån en given fördelningsnyckel. Varje länsstyrelse har sedan själva fördelat medlen på personal- och verksamhetskostnader.

Under 2017 hade fyra länsstyrelser färre än en helårskraft som arbetade med frågan och tre av länsstyrelserna hade fler än tre heltidstjänster. Dessa var länsstyrelsen Skåne, länsstyrelsen i Stockholms län samt länsstyrelsen i Västra Götalands län⁸.

LÄNSSTYRELSESNAS ROLL SOM REGIONALA SAMORDNARE

Länsstyrelsernas innehar rollen som regionala samordnare för uppdraget att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor och ska utgöra navet för genomförande av den nationella strategin.

Det främsta målet med länsstyrelsernas uppdrag är att stödja och skapa förutsättningar för att varje län ska arbeta för att uppnå intentionerna i den nationella strategin. Det innebär att stödja kommuner, landsting och det civila samhället till att få till stånd ett varaktigt lokalt, samordnat, strukturerat och långsiktigt arbete för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.

Länsstyrelserna arbetar framförallt med att stödja och stärka samordning av insatser, stödja

8 Rambölls kartläggning av länsstyrelsernas arbete från 2017

verksamhetsutveckling och bidra med kunskap och metoder. Kärnverksamheten består i; kommunbesök, leda länsamverkan och nätverk, samordna regionala aktörer och främja samverkan, bistå med kompetens- och metodstöd, utgöra länken mellan den lokala och nationella nivån samt följa upp det regionala strategiarbetet.

NATIONELL SAMORDNING

Länsstyrelserna är 21 självständiga myndigheter med regionala uppdrag inom området mäns våld mot kvinnor. För att länsstyrelsernas arbete inom uppdraget ska bli likställt och resurseffektivt; samordnas arbetet i ett nationellt nätverk under ledning av en nationell samordningsgrupp. Ytterligare en nivå utgörs av chefsforum för social hållbarhet som består av enhetschefer från de olika länsstyrelserna. Chefsforum behandlar viktiga strategiska frågor kring social hållbarhet inklusive frågor som rör mäns våld mot kvinnor.

Under 2017 samordnats det regionala uppdraget med det nationella uppdraget om prostitution och människohandel vid länsstyrelsen i Stockholms län och det nationella uppdraget som rör hedersrelaterat våld och förtryck vid länsstyrelsen Östergötland och länsstyrelsernas övriga jämställdhetsuppdrag.

Inom nätverket sker kontinuerlig kompetensutveckling och omvärldsbevakning, planering av gemensamma nationella satsningar samt samverkan med andra nationella myndigheter.

Nätverket träffas vid sex mötesdagar per år, varav en av dessa sker tillsammans med länsstyrelsernas särskilt sakkunniga i jämställdhetsfrågor. Utöver dessa träffar, anordnar Socialstyrelsen fyra fortbildningsdagar per år som en del av det nationella kompetens- och metodstödet som sker i samverkan mellan länsstyrelserna, Nationellt centrum för Kvinnofrid (här efter NCK) och Socialstyrelsen.

Under 2017 har länsstyrelsen Östergötland bidragit med kompetensstöd till övriga länsstyrelser om hedersrelaterat våld och förtryck vid två tillfällen och vid ytterligare två tillfällen har extra möten hållits för dialog med organisationskommittén för inrättande av jämställdhetsmyndigheten.

NATIONELL SAMORDNINGSGRUPP

En samordningsgrupp har ansvarat för att samordna uppdraget i sin helhet. Under 2017 har samordningsgruppens uppdrag varit:

- Förbereda den samlade nationella redovisningen av uppdraget att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor inklusive det regionala arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel för sexuella ändamål.
- Utveckla samordning och samverkan mellan länsstyrelserna.
- Samordna uppdraget med övriga jämställdhetsmål och de andra nationella uppdragen som rör hedersrelaterat våld och förtryck (Länsstyrelsen Östergötland) och prostitution och människohandel (Länsstyrelsen i Stockholms län).
- Främja utveckling av en gemensam grund genom att planera och genomföra seminarier, internat och nätverksträffar utifrån behov och relevans.
- Förbereda och samordna länsstyrelsernas nationella nätverksträffar och utgöra en stödfunktion för övriga länsstyrelsekollegor
- Främja en samordnad intern och extern kommunikation och samverkan med länsstyrelsernas chefsforum för social hållbarhet, jämställdhetsmyndigheten, Regeringskansliet och andra nationella och regionala aktörer.

NATIONELLA ARBETSGRUPPER

Utifrån de gemensamma nationella satsningar som görs tillsätts olika arbetsgrupper. Vissa arbetsgrupper har tillfälliga uppdrag medan andra är av mer permanent karaktär. Under 2017 har följande arbetsgrupper varit verksamma:

- Arbetsgruppen för kompetens- och metodstöd
- Arbetsgruppen för stöd till utveckling av skyddat boende
- Arbetsgruppen för universellt våldsförebyggande arbete

Huvudsakliga arbetsuppgifterna för arbetsgruppen för kompetens- och metodstöd, har under året varit att:

- Planera och bereda regionalt kompetensstöd till kommuner, ideella föreningar och stiftelser utifrån genomförandeplanen för nationellt och regionalt kompetensstöd om våld i nära relationer som tagits fram i samverkan med länsstyrelserna, NCK och Socialstyrelsen.
- Planera gemensamma fortbildningsdagar tillsammans med Socialstyrelsen och NCK.
- Identifiera behov av nationellt samordnade kompetenshöjande insatser och söka särskilda stimulansmedel för detta.
- Delta i en särskild driftgrupp för den nationella webbaserade introduktionskursen om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer som tagits fram inom ramen för kompetens- och metodstödet. Bidra med driftstöd av webbstödet⁹ för kommunerna som är en del av NCK:s webbplats.

⁹ Webbstöd för kommuner är ett metod- och kompetensstöd för kommunernas och socialtjänstens arbete med mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer. I webbstödet finns praktiskt inriktade texter, publikationer från berörda myndigheter samt reportage i form av "lärande exempel" från lika kommuner. Webbstödet är utvecklat av länsstyrelserna och Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) gemensamt.

LÄNSSTYRELSEARNAS VERKSAMHET

I detta kapitel redovisas länsstyrelsernas arbete med att stödja och stärka samordning av insatser, bidra med kunskap, metoder och genomförandestöd, främja insatser som enskilda kommuner har svårt att genomföra i egen regi samt framtagande av regionala strategier och handlingsplaner.

Redovisningen bygger på dialog med länsstyrelserna samt på de enkätsvar som länsstyrelserna har skickat in. Totalt ingick 21 länsstyrelser i undersökningen och samtliga länsstyrelser besvarade enkäten, vilket innebär en svarsfrekvens på 100 procent.

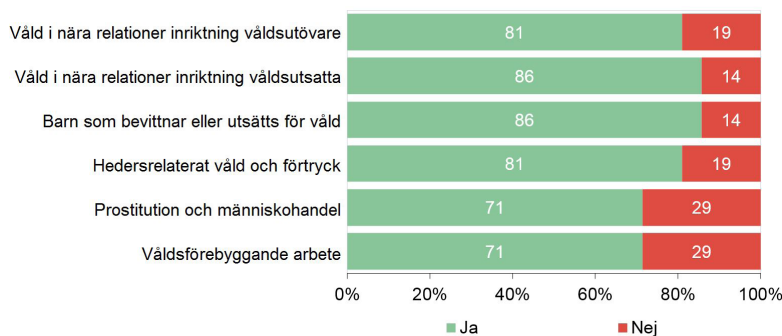
STÖD TILL SAMORDNING

Länssamverkan

Länssamverkan är för länsstyrelserna ett strategiskt forum för att nå ut med den nationella politiken till den regionala och lokala nivån. Att ha en väl fungerande regional samverkan underlättar länsstyrelsernas uppfyllande av uppdraget och den nationella strategin. Syftet med länssamverkan är vidare att stödja och stärka samordning i länen av insatser från till exempel socialtjänst, hälso- och sjukvården, skola, rättsväsendet och organisationer inom det civila samhället.

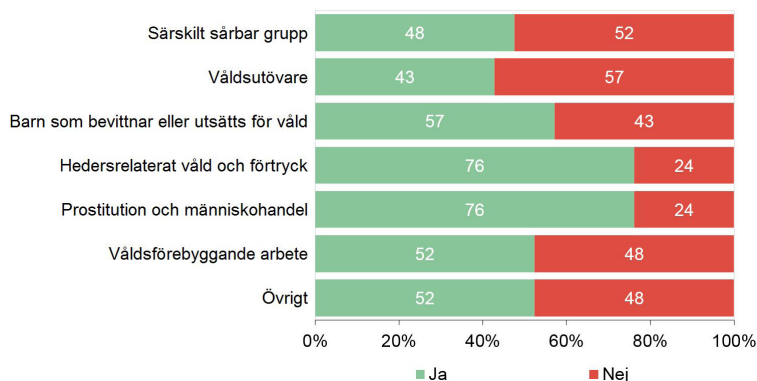
En majoritet av länsstyrelserna har någon form av länssamverkan inom området våld mot kvinnor. I en del länssamverkansgrupper behandlas hela området mäns våld mot kvinnor medan i andra fokuserar man i huvudsak på våld i nära relationer. (Figur 1.)

Har länsstyrelsen deltagit i en regional samverkansplattform under 2017 med representanter på lednings- eller strategisk nivå som behandlat frågor inom nedanstående områden?

Figur 1. Andel länsstyrelser som ingår i länsamverkan per sakområde.

Organiserade länsstyrelsen under 2017 även nätverk inom följande områden?

Figur 2. Andel av länsstyrelserna som organiserar nätverk per sakområde.

De sex vanligaste regionala aktörerna som ingår i länsamverkan är socialtjänsten, hälso- och sjukvården, polisen, kommun- och regionförbund, åklagarmyndigheten och kriminalvården oavsett sakområde.

Nätverk

Länsstyrelserna sammankallar och håller i olika nätverk, främst nätverk med kommunala företrädare. En god samverkan med kommunerna grundläggs ofta i nätverksarbetet. 90 procent av länsstyrelser arbetar med att hålla i nätverk för kommunala kvinnofridsamordnare eller motsvarande. Nätverksmötena syftar bland annat till erfarenhetsutbyten, kompetens- och metodstöd, stöd till samordnarfunktionen, analys av lokala och regionala behov och samordning av gemensamma satsningar i länet.

Det är via kontakten med kommunens Kvinnofridsamordnare eller motsvarande som länsstyrelserna har möjlighet att få en god inblick i hur förutsättningarna ser ut i länets kommuner för arbetet med mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation. Nätverksträffarna ger också underlag för länsstyrelserna att identifiera behov och utvecklingsområden och möjlighet till planering av gemensamma insatser i länet.

Andra nätverk

Länsstyrelserna leder även nätverk inom andra sakområden. Främst handlar det om nätverk för yrkesverksamma som arbetar med hedersrelaterat våld och förtryck (76 procent) och prostitution och människohandel (76 procent). (Figur 2.)

KAMPANJER

För att väcka uppmärksamhet kring en fråga arbetar länsstyrelserna ibland med att ta fram och sprida olika informationskampanjer till allmänheten eller till särskilt identifierade målgrupper. Under 2017 har 71 procent av länsstyrelserna varit med och spridit nationellt framtagna kampanjer i sina respektive län.

Du avgör

*Du avgör*¹⁰ är en kampanj som syftar till att uppmärksamma efterfrågan av sexuella tjänster, påminna om det svenska förbudet mot sexköp och kopplingarna till organiserad brottlighet och människohandel. Kampanjen har använt sig av flertalet kanaler för att nå ut med budskapet så som allmänmedia, kampanjsida, sociala medier och på SF biografier över hela landet.

Genom att sprida kampanjen, dels genom länsstyrelsernas befintliga nätverk och dels genom nya plattformar har kampanjen lyckats nå många från målgruppen, som i detta fall varit allmänheten. Räckvidden för kampanjen, mätt från 1 januari 2017 till 31 december 2017 var 2 365 790 personer.

DU AVGÖR!

¹⁰ Kampanjmaterialet finns tillgängligt på duavgor.se.

Resekurage

*Resekurage*¹¹, är en informationskampanj med syfte att informera allmänheten om förekomsten av sexuell exploatering av barn i samband med turism och resande.

Kampanjen lanserades 2014 och har sen dess aktiverats ett flertal gånger. Under 2017 aktiverades kampanjen i december i samband med musikhjälpen i Umeå. Länsstyrelsen i Stockholms län var på plats tillsammans med Länsstyrelsen i Västerbotten och andra samverkansaktörer som polisen och kvinnojourer.

Material i form av passfodral, informationsfolder etc. delades ut till allmänheten på plats. I materialet uppmanades bland annat att anmäla misstänkt sexuell exploatering av barn samt information i hur man kan gå tillväga för att göra detta. Under perioden spreds även kampanjfilmen i sociala medier som nådde cirka 2 177 000 personer.

28 artiklar skrev om kampanjen under december 2017 och nådde ut till cirka 276 500 läsare. Utöver detta så annonserades kampanjen på samtliga flygplatser i Sverige samt Arlanda express och Flygbussarna i Stockholm, Göteborg och Malmö. Enligt en medborgarundersökning som genomfördes hade förståelsen om att det endast krävs en misstanke om brott för att göra en polisanmälan ökat 22 procent mellan 2015 och 2017.

11 Kampanjmaterialet finns tillgängligt på resekurage.se

Två kampanjer mot tvångs- och barnäktenskap

Under maj skickade länsstyrelsen Östergötland, i samverkan med övriga länsstyrelser, ut sex nyhetsbrev via e-post till cirka 12 500 mottagare i målgrupper inom bland annat skola och socialtjänst med information om lagstiftningen om stärkt skydd mot tvångsäktenskap och barnäktenskap.

Kopplat till detta togs det även fram fem korta filmer om hedersrelaterat våld och förtryck, bland annat med fokus på vikten av att myndigheter agerar om någon är eller kan vara utsatt eller riskerar att utsättas. Syftet var att filmerna skulle kunna användas inom många olika verksamheter, på bildskärmar, webbplatser, Facebook, Instagram och Twitter. Filmerna spreds även via länsstyrelsen Östergötlands Facebooksida. Totalt har filmerna under 2017 fått cirka 326 000 visningar och nåtts av cirka 604 000 personer.

Under augusti följdes kampanjen upp med ytterligare ett utskick med tillhörande informationsmaterial samt en film, för att belysa skyldigheter och möjligheter när en elev saknas vid skolstart. Cirka 3 000 nedladdningar har gjorts av kampanjpaketet¹².

HEDERSFÖRTRYCK.SE

Informationskampanj

För många barn och unga innebär sommarlovet sol och bad. Tyvärr gäller detta inte för alla. För en del barn och unga kan det innebära oro för att bli förda ut ur landet mot sin vilja. Andra kan bli fiskeledda att resa utomlands. Några av dem riskerar att utsättas för ett tvångsäktenskap.

Den Nationella Stödtelefonen för råd och vägledning till yrkesverksamma och frivilligorganisationer.

010-223 57 60

12 Kampanjmaterialet finns tillgängligt hedersfortryck.se

KOMPETENS- OCH METODSTÖD

Vid sidan av att främja samverkan och samordna regionala aktörer är länsstyrelsernas uppdrag att bidra med kunskap, metoder och genomförandestöd till kommuner, landsting och organisationer inom det civila samhället.

Alla länsstyrelser har bidragit mot en mängd olika kompetenshöjande insatser under året i sina respektive län. Det handlar om seminarier, konferenser, kampanjer, workshops, webbutbildningar och andra utbildningar på olika teman som rör området mäns våld mot kvinnor inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel och våldsförebyggande arbete.

Många av de kompetenshöjande insatserna som länsstyrelserna har varit med spridit regionalt har samordnats nationellt och är kopplat till genomförandeplanen för nationellt och regionalt kompetensstöd om våld i nära relationer som tagits fram i samverkan med Länsstyrelserna, NCK och Socialstyrelsen.

Utöver det nationella och regionala kompetensstödet har länsstyrelsen spridit kunskap och information om verksamma program och metoder. Exempelvis har 17 procent spridit Brottsförmyndighetens material ”Liten och Trygg”¹³ som är en handledning för förskolans personal. Verktuget ska hjälpa personalen att kunna samtala med barn om svåra händelser, känslor och barns rättigheter.

38 procent har spridit webbutbildningen om hedersrelaterat våld och förtryck¹⁴ som tagits fram av länsstyrelsen Östergötland. 23 procent har spridit ”Bygga Broar”¹⁵ som är materialet framtaget i syfte att främja en konstruktiv integrationsprocess och förebygga hedersrelaterat våld och förtryck.

När det gäller kompetenshöjande insatser inom prostitution och människohandelsområdet har 33 procent av länsstyrelserna spridit manualen vid misstanke om människohandel¹⁶ som tagits fram av nationellt metodstöd mot prostitution och människohandel (NMT) vid länsstyrelsen i Stockholms län. Manualen syftar till att stötta yrkesverksamma som kommer i kontakt med personer som utsatts för människohandel.

Länsstyrelserna har även spridit våldsförebyggande metoder under året. 30 procent har spridit det våldsförebyggande skolprogrammet ”Mentor in violence prevention” (MVP)¹⁷ som syftar till att ge elever och lärare verktyg för att ta ansvar för varandras närmiljö och säga ifrån om de ser eller hör våld och kränkningar. (Figur 3.)

Målgrupper

Målgrupper som har nåtts av kompetenshöjande insatser med fokus på våldsutsatta är främst personal inom socialtjänst, civilsamhället (skyddat boende), polisen, kvinnofridsamordnare eller motsvarande och personal på HVB-hem. Detsamma gäller för våldsförebyggande insatser men där ingår även personal från grundskola och gymnasium.

Huvudmålgrupperna för området barn som lever med våld är personal inom socialtjänst, skyddat boende, HVB-hem och personal inom grundskola, skola och gymnasium samt politiker och förtroendevalda.

Samma målgrupper är aktuella för området hedersrelaterat våld och förtryck men där ingår också personal inom polisen. När det gäller målgrupper för prostitution och människohandel ingår ofta personal från Migrationsverket.

¹³ Mer info på jagvillveta.se

¹⁴ Mer info på hedersförtryck.se

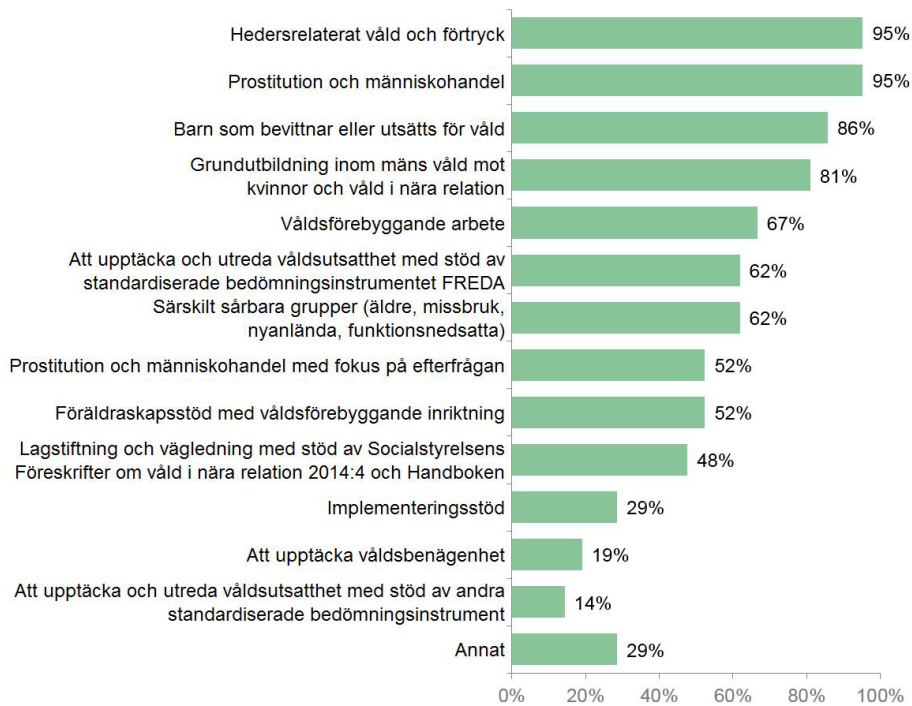
¹⁵ Mer info på byggabroar.nu

¹⁶ Mer info på nmtsverige.se

¹⁷ Mer info på mfj.se

Figur 3. Exempel på kompetenshöjande insatser som länsstyrelserna har anordnat samt andelar per område.

Har länsstyrelsen anordnat kompetenshöjande insatser inom något av följande områden?

NATIONELLT SAMORDNADE INSATSER

Informationsinsatser om den nya strategin

I och med att den nationella strategin trädde i kraft den 1 januari i år har 95 procent av länsstyrelserna gått ut med olika informationsinsatser om den nya strategin till kommunerna, landsting och civilsamhället. Insatserna har handlat om allt ifrån rena informationsinsatser i form av nyhetsbrev till gemensamma workshops i nätverken för att analysera strategins betydelse för den kommunala nivån.

FREDA – bedömningsmetoder

FREDA består av tre standardiserade bedömningsmetoder som är framtagna av Socialstyrelsen och är avsedda att användas inom socialtjänstens och andra verksamheters arbete med personer som utsatts för våld i nära relationer.

Bedömningsinstrumenten avser:

- 1) FREDA – kortfrågor för att upptäcka våld,
- 2) FREDA – beskrivning av våldets karaktär och omfattning och
- 3) FREDA – farlighetsbedömning av risken för fortsatt våld.

Under året har 62 procent av länsstyrelserna hållit i utbildningar i bedömningsmetoderna för framförallt personal inom socialtjänsten och civilsamhället (kvinnojourer).

Webbaserad introduktionskurs om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer

Webbkursen är en introduktionskurs med grundläggande kunskap om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer som tagits fram inom ramen för det nationella och regionala kompetens- och metodstödsuppdraget i samarbete mellan NCK, Socialstyrelsen och länsstyrelserna. Webbkursen har fått ett stort genomslag ute i landet och antalet användare låg vid slutet av året på över 14 000.

Länsstyrelserna har varit starkt bidragande till att webbkursen har fått så stor spridning regionalt. 95 procent av länsstyrelserna har gett information till kommuner, landsting och civilsamhället om webbkursen om mäns våld/våld i nära relationer.

Kursledarutbildning

På grund av den stora personalomsättningen och behov av kompetensförsörjning inom kommunens socialtjänst, har länsstyrelserna börjat arbeta för att hitta strukturer för en mer långsiktig kompetensförsörjning.

Att utbilda kursledare som själva kan hålla i grundläggande utbildningar om mäns våld mot kvinnor för sina medarbetare är ett steg mot att kommuner och andra aktörer kan bli självförsörjande när det gäller kompetensförsörjning, vilket möjliggör en kunskaphöjning på bred front i hela landet.

Länsstyrelsen Västra Götaland har ansvarat för ett nationellt projekt där en tvådagars kursledarutbildning tagits fram. Syftet med kursledarutbildningen är att öka spridningen av webbkursen ”Mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer” och skapa förutsättningar för kommuner att kunna erbjuda grundläggande utbildning om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer i egen regi.

Genom kursledarutbildningen har deltagarna fått stöd i att utbilda med hjälp av gruppspåret i webbkursen samt pedagogiskt stöd för att utbilda generellt. Under året har 14 kursledarutbildningar anordnats i samverkan med övriga länsstyrelser. Målgrupp för kursledarutbildningen har varit personer från kommuner, andra myndigheter och idéburna organisationer. Cirka 260 personer från 85 kommuner, 7 landsting och 25 idéburna organisationer har deltagit i utbildningarna.

Webbutbildning om människohandel med barn och unga

Webbutbildningen om människohandel med barn och unga är framtagen av det Nationella metodstödsteamet (NMT) för prostitution och människohandel i samarbete med övriga länsstyrelser. Den riktar sig främst till yrkesverksamma inom kommun, myndighet och frivilligorganisation, som kan komma i kontakt med barn och unga som är utsatta för människohandel och sexuell exploatering.

90 procent av länsstyrelserna har gett någon typ av information om webbkursen om prostitution och människohandel med barn under 2017. Sedan lansering i april 2017, har webbutbildningen haft över 1 400 användare varav 50 procent har genomgått kursen med godkänt resultat. 92 procent av användarna ansåg att de fått ökad kunskap om människohandel mot barn och unga och 85 procent att kursen hade haft relevans för sin yrkesutövning.

The screenshot shows the NMT website interface. The main heading is 'Människohandel med barn och unga'. Below the heading, there is a sub-heading 'Hur identifierar man barn och unga som är offer för människohandel? Hur ska man agera och hur stöttar man barnet?'. To the right of the text is a small image of a person sitting on the ground. Below the text, there is a call to action: 'Utbildningen är kostnadsfri och tar cirka 30 minuter att genomföra. Registrera dig och påbörja utbildningen: Människohandel med barn och unga.' On the right side of the page, there is a sidebar with the heading 'Yrkesverksamma' and a list of services: 'Samarbeten', 'Utbildningar', 'Hedersrelaterat våld och förtryck', 'Människohandel med barn och unga', 'Sex mot ersättning', 'Återvändandeprogram', and 'Ansökan om TUT eller betänksidit'.

Infogeneratoren

Att kommuner, landsting, civilsamhället och andra myndigheter har målgruppsanpassad information tillgänglig är av stor vikt för att för våldsutsatta och våldsutövare ska få stöd och hjälp för att kunna förändra sin situation.

Länsstyrelserna har under 2017 bidragit till att information om våld i nära relationer finns tillgänglig ute i länen genom att sprida informationstjänsten Infogeneratoren. Under ledning av Länsstyrelsen Skåne lanserades tjänsten som ger alla som arbetar med våld i nära relationer inom kommun, landsting eller civilsamhället möjlighet att ge korrekt information till sina målgrupper på 24 olika språk.

”Det är viktigt att alla kan få rätt information om vad kommunen eller landstinget kan ge för stöd om man utsätts för våld i nära relation oavsett om man kan svenska eller ej”

Frida Darj,
länsstyrelsen Skåne

62 procent av länsstyrelserna har varit med att sprida webbplatsen under året och hittills har 5 000 användare genererat 9 300 filer från Infogeneratoren.

The image shows the Infogeneratoren logo and a description of the tool. The logo is 'INFOGENERATORN'. Below it, the text reads: 'Ett verktyg som hjälper dig med kvalitetssäkrad information om våld och föräldraskapsstöd på flera olika språk. För dig i kommun, landsting och idéburen sektor.' Below this, there are three icons representing the steps: 'VÄLJ' (Choose), 'Fyll i' (Fill in), and 'SPRID' (Share). Under 'VÄLJ', it says: 'Välj sakområde och vilken målgrupp informationen ska rikta sig till, till exempel vuxen eller barn.' Under 'Fyll i', it says: 'Fyll i kontaktuppgifter till din verksamhet.' Under 'SPRID', it says: 'Du får ut informationen som html och pdf. Lågg upp den på en hemsida eller ge den direkt i handen.' At the bottom, there are two buttons: 'TILL VERKTYGET >' and 'LÄS MER >'.

Stöd till kvalitet i skyddat boende

Länsstyrelsen Skåne har, tillsammans med Länsstyrelsen i Stockholms län och Västra Götalands län, genomfört en nationell utbildning om kvalitet i skyddat boende till idéburna verksamheter. Genom denna insats har länsstyrelserna bidragit till en ökad kunskap om gällande lagstiftning, systematiskt kvalitetsarbete och respektive aktörs ansvarsområden enligt socialtjänstlagen (SoL) när socialnämnden lämnar över genomförande av beslutade insatser till ideella föreningar i enlighet med Socialstyrelsens meddelandeblad 2/2012.

”Deltagarna har varit mycket nöjda med utbildningen och det finns en stor efterfrågan från dem som anmält sig men inte kunnat beredas plats. Det behövs fortsatt kunskapshöjande insatser i dessa frågor”

Margareta Johansson,
länsstyrelsen Skåne

Länsstyrelsen Skåne har tillsammans med Länsstyrelsen Västra Götalands län tagit fram en folder med en checklista till stöd för kommunerna vid uppföljning av kvaliteten i skyddat boende.

Checklistan bygger på lagar, föreskrifter och allmänna råd samt de kvalitetsindikatorer som Socialstyrelsen har tagit fram. Seminarier riktade till kommuner och skyddade boenden har genomförts i Malmö, Göteborg och Stockholm och materialet har även spritts via länsstyrelsernas nätverk och NCK:s webbstöd.

Checklistan underlättar för kommunerna att följa upp kvaliteten i skyddade boenden och för de skyddade boendena att följa upp och utveckla kvaliteten i sin verksamhet, allt i syfte att våldsutsatta och deras barn ska få det stöd som de behöver.

Trygga evenemang

För att arbeta brottsförebyggande och trygghetskapande i samband med publika evenemang medverkade flera länsstyrelser i ett samverkansarbete med arrangörer inom livemusiken, polisen och RFSU (Riksförbundet för sexuell upplysning). Målsättningen med arbetet vara att skapa trygga och säkra publika evenemang för alla besökare.

De trygghetskapande och brottsförebyggande åtgärderna handlar bland annat om att motverka sexuella ofredanden, ordningsstörningar och fickstölder på exempelvis festivaler, kulturevent eller stadsfester.

”Att framförallt kvinnors och tjejeers handlingsutrymme på publika evenemang minskas genom hot och våld är ett jämställdhetsproblem som berör alla”

Amanda Netscher,
länsstyrelsen i Stockholms län

Under maj månad genomfördes fyra utbildningsträffar för arrangörer av publika evenemang på olika platser i landet. Syftet var att ge stöd och förutsättningar för samverkansarbetet på lokal nivå samt att lyssna till arrangörerna inför det fortsatta arbetet.

I oktober genomfördes ett erfarenhetsseminarium om trygga evenemang tillsammans med andra länsstyrelser, Svensk Live, polisen och RFSU, på Nalen i Stockholm. Syftet med seminariet vara att sprida det arbete som bedrivits under året. Omkring sjuttio personer deltog.

En vecka fri från våld

Under en gemensam vecka (v. 49) gick länsstyrelserna samman med flera andra myndigheter, landsting, kommuner och civilsamhälle under paraplybegreppet ”En vecka fri från våld”.

Utgångspunkten för samverkan var att inspirera, konkretisera och driva utvecklingen framåt i syfte att ge kommuner, landsting och civilsamhälle stöd, inspiration, kunskap och verktyg för att ta nästa steg i ditt praktiska och strategiska våldsförebyggande arbete.

Samverkande aktörer var förutom länsstyrelserna, organisationen MÄN, Unizon, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF), och Sveriges kommuner och landsting (SKL).

Det arrangerades flera aktiviteter runt om i landet under ”en vecka fri från våld”. Allt ifrån nätverksträffar, erfarenhetsutbyten, filmvisningar och lanseringar av det våldsförebyggande arbetet. Exempelvis erbjöd Länsstyrelsen i Västernorrland tre föreläsningar om bland annat våld i nära relationer, hederskontext i migrationsprocess och våldsutsatthet och psykisk ohälsa bland ungdomar till yrkesverksam inom kommun, landsting och myndigheter i sitt län.

Veckan avslutades med en stor nationell konferens i Stockholm på temat våldsprevention. Under konferensen presenterades kunskap om och erfarenheter av att arbeta våldsförebyggande med ett genusperspektiv på såväl strategisk som praktisk nivå. Totalt deltog 300 personer.

STÖD TILL KOMMUNÖVERGRIPANDE INSATSER

Länsstyrelsernas har under året gett stöd till att främja insatser som enskilda kommuner har svårt att genomföra i egen verksamhet. Det kan exempelvis handla om finansiellt stöd för att bygga upp en kommunövergripande verksamhet, bidra med medel till kompetensförsörjning eller finansiering av framförallt samordningstjänster. (Figur 4.)

Länsstyrelsernas finansiella stöd till regionaskoordinatorer för prostitution och människohandel är exempel på en sådan kommunövergripande insats.

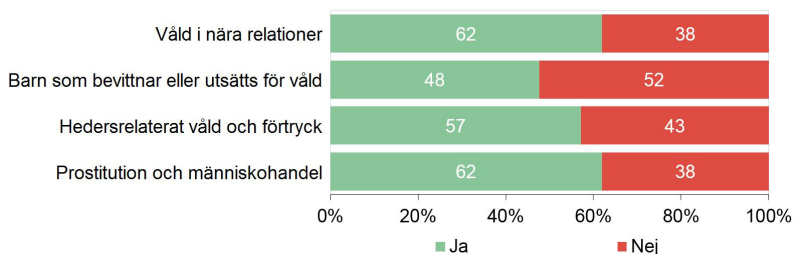
”Närvaron av regionskoordinatorer har resulterat i en ökad medvetenhet hos beslutsfattare samt medial uppmärksamhet på kommunnivå vad gäller frågor som rör prostitution och människohandel. Detta har i vissa fall bidragit till utveckling av stödinsatser för både brottsutsatta och förövare”

Charlotta Thorelius,
länsstyrelsen i Stockholms län

Under 2017 har länsstyrelsen fortsatt att delfinansiera regionskoordinatorer vid socialtjänsterna i region Stockholm, Västra Götaland, Syd, Bergslagen, Mitt och Nord. I region Stockholm har Länsstyrelsen sedan hösten 2017 även delfinansierat en regionskoordinator som fokuserar på barnärenden.

Figur 4. Andel av länsstyrelserna som genomfört insatser som kommuner har svårt med att genomföra i egen regi per sakområde.

Har länsstyrelsen genomfört eller främjat insatser som enskilda kommuner/stadsdelar haft svårt att genomföra i egen verksamhet inom området mäns våld mot kvinnor (t ex hjälp att bygga upp en kommunövergripande verksamhet eller bidra med medel till en viss verksamhet)?

REGIONALA STRATEGIER OCH HANDLINGSPLANER

För att omsätta målsättningarna i den nationella strategin till regionala förhållanden har 71 procent av länsstyrelserna tagit fram en regional strategi och/eller handlingsplan. 29 procent hade påbörjat arbetet under 2017 men var ännu inte klara vid årets slut. Många länsstyrelser hade sedan tidigare regionala strategier och handlingsplaner och har därför inte tagit fram nya utan revidera befintliga dokument och anpassat dem till den nationella strategin.

Länsstyrelserna i Kronoberg, Kalmar, Blekinge och Hallands län valde att gå ihop över länsgränserna och tagit fram en gemensam strategi och handlingsplan för alla fyra län.

”På de mindre länsstyrelserna arbetar vi ensamma med uppdraget att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor. Genom att samverka med varandra bidrar vi till ett effektivare arbetssätt och deltagarna i de fyra länen får samma information och kunskap”

Sigun Lilja,
länsstyrelsen i Halland

81 procent av länsstyrelserna har kopplat sina regionala strategier och handlingsplaner till strategierna för jämställdhetsintegrering. På så sätt har man fått ihop det sjätte jämställdhetspolitiska målet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra med de övriga fem jämställdhetspolitiska målen.

KOMMUNERNAS VERKSAMHET

I detta kapitel redovisas kommunernas arbete inom våldsområdet och rör områden som systematisk verksamhetsutveckling, tidigt förebyggande insatser, stöd- och behandlingsinsatser, samverkan, framgångsfaktorer samt utvecklingsområden.

Underlaget till redovisningen bygger på enkäter som skickats ut till landets kommuner. Enkätfrågorna kompletterar Socialstyrelsens öppna jämförelser (ÖJ) om våld i nära relationer och har samordnats med den nationella kartläggningen om kommunens arbete med våldsutövare som genomförts av utredningen om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (S 2017:02).

Totalt ingick 309 respondenter i kommunundersökningen. Enkäten besvarades av 148 personer från kommun vilket innebär en svarsfrekvens på 48 procent. Av respondenterna var 35 procent Kvinnofridssamordnare och 65 procent annat (chef, socialsekreterare, verksamhetsutvecklare). Återfallsutredningens kartläggning av kommunens arbete med våldsutövare besvarades av totalt 217 personer vilket är en svarsfrekvens på 70 procent.

Syftet med kommunenkäten har varit att få en aktuell lägesbild om utvecklingen i länen inom våldsområdet. Resultaten är även tänkta att användas av länsstyrelserna i dialog med kommunerna för att identifiera gemensamma regionala utvecklingsområden och utgöra underlag för prioriterade förbättringsåtgärder.

KOMMUNERNAS SYSTEMATISKA KVALITETSARBETE

För att en kommun ska kunna bygga upp ett kvalitativt våldsförebyggande arbete på alla preventionsnivåer behövs ett system för systematisk uppföljning. I ett sådant system ingår verktyg för analys och uppföljning, mål och budget, omfattning och kartläggning av behov, resursättning och tillsättande av viktiga funktioner.

Öppna jämförelser

Som stöd i arbetet med systematiskt kvalitetsarbete kan kommunerna använda sig av Öppna jämförelser (ÖJ). Jämförelserna har tagits fram av Socialstyrelsen i samverkan med Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) och kan används inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården för att göra webbaserade jämförelser av kvaliteten inom bland annat området våld i nära relationer.

I undersökningen angav 47 procent av kommunerna att de använder sig av resultaten av Öppna jämförelser på ett systematiskt sätt för att kvalitetsutveckla arbetet med våld i nära relationer inom socialtjänsten. 34 procent svarade nej på frågan och hela 19 procent svarade att de inte vet. Av dem kommuner som använder verktyget ändamålsenligt, fyller det en stor funktion i det systematiska kvalitetsarbetet:

”Alla öppna jämförelser analyseras och redovisas till nämnd. Analysen leder till förslag på åtgärder för att förbättra resultaten och därefter sker en prioritering av vad som ska arbetas med nästkommande år”

Kommunanställd

Omfattning och kartläggning

Att kartlägga våldets omfattning och göra målgruppsanalyser är grundläggande för att kunna få bra underlag till verksamhetsplanering. Om kommunen inte har en bra bild av omfattningen av mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation blir det svårt att anpassa verksamheten efter målgruppernas behov.

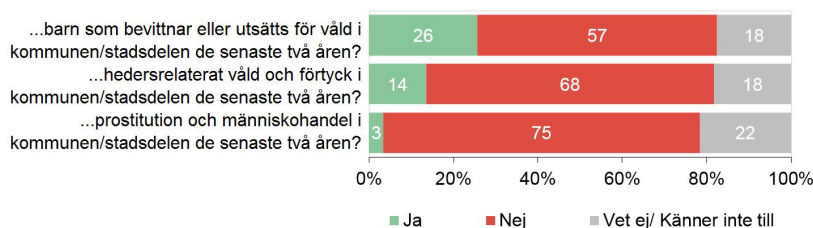
I undersökningen framkommer det att det är få kommuner som har genomfört en kartläggning gällande antalet barn som bevittnar eller utsätts för våld eller antalet personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck samt prostitution och människohandel. (Figur 5.)

Mål och budget

Mål, indikatorer och budget är också viktiga beståndsdelar i ett systematiskt kvalitetsarbete. Det är genom att sätta mål och indikatorer för verksamheten som kommunen kommer kunna mäta målluppfyllelsen och identifiera avvikelser. I undersökningen angav endast 43 procent av kommunerna att de har mål och indikatorer i budgeten för 2017. (Figur 6.)

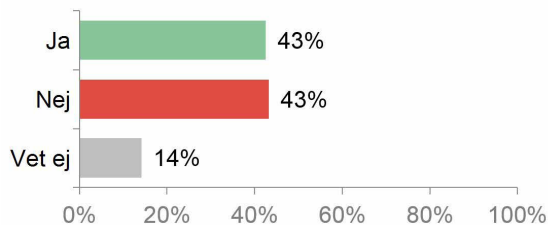
Figur 5. Andel av kommuner som kartlägga omfattning av våldsutsatthet.

Har kommunen/stadsdelen kartlagt omfattningen av...

Figur 6. Om kommunen har mål och indikatorer i budget.

Har kommunen mål och indikatorer i budget för 2017 för området mäns våld mot kvinnor (här ingår våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och människohandel)?

Det överensstämmer med de svar som kommunerna angav i Kvinnofridsbarometer¹⁸ för 2017 där endast 4 av 10 kommuner uppger att de har mätbara mål för arbetet.

Kvinnofridssamordnare eller motsvarande

Kvinnofridssamordnare, strateg eller motsvarande¹⁹ har ofta en nyckelfunktion i kommunen för att driva på utvecklingsarbetet inom våldsområdet. I undersökningen svarade 63 procent av kommunerna att de har en Kvinnofridssamordnare eller motsvarande i kommunen.

Vad som ska ingå i rollen som samordnare/strateg är inte alltid tydligt definierad men vanligtvis innebära det att driva processer, ta fram rutiner, handlingsplaner och samverkansavtal, internutbilda kollegor, samordna arbetet både internt och externt och ibland ingår även operativa arbetsuppgifter så som att handlägga ärenden på klientnivå.

Placeringen i kommunens organisation kan variera. De flesta av Sveriges 290 kommuner är små kommuner, det vill säga har färre invånare än mediankommunens 16 500, varför inte alla kommuner kan ha en samordnare på heltid utan det är företrädesvis de stora kommunerna som kan ha det.

18 I Kvinnofridsbarometern undersöker Unizon kommunernas arbete mot mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation. Kvinnofridsbarometern bygger på en enkät som skickades ut till landets 290 kommuner. 2017 besvarade 162 kommuner enkäten.

19 Förutom Kvinnofridssamordnare använder kommunerna olika namn på befattningen så som "samordnare för våld i nära relation", "kvinnofridsstrateg", "familjefridssamordnare", "folkhälsostrateg" med flera.

Av de kommuner som angett att de har en Kvinnofridssamordnare eller motsvarande svarad 54 procent att de arbetar på handläggarnivå och 46 procent att de arbetar på strategisk nivå. Många har också en delade tjänst där de både ansvarar för strategiska frågor samt handlägger ärenden.

TIDIGT FÖREBYGGANDE INSATSER

I nuläget består kommunernas arbete med mäns våld mot kvinnor/våld i nära relationer företrädesvis av insatser på indikerad nivå. För att förhindra att våld överhuvudtaget uppstår behöver kommunen även kunna erbjuda våldsförebyggande insatser i ett tidigt skede. Det kan bland annat handla om att erbjuda insatser med fokus på destruktiva normer kring maskulinitet, makt och våld som når en bred målgrupp eller en viss riskgrupp. Här nedan redovisas några exempel på kommunernas tidigt förebyggande arbete.

Universellt förebyggande insatser till barn & unga

21 procent av kommunerna angav att de erbjuder universellt förebyggande insatser till barn och unga, vilket exempelvis handlar om att kommunen erbjuder skolprogram som når alla barn i flera skolor. 40 procent svarade nej på frågan och 39 procent att den inte vet. De insatserna som angavs är framförallt programmen; Mentor in Violence Prevention²⁰, MVP (36 procent) och Machofabriken²¹ (21 procent). Båda programmen har ett normkritiskt förhållningssätt där man undersöker och skapar diskussion med barn och unga kring frågor som rör maskulinitetsnormer, jämställdhet och våld.

Universella föräldrastödsprogram

Universella föräldrastödsprogram är program som riktar sig till alla föräldrar i en kommun. 51 procent av de tillfrågade kommunerna erbjuder dessa typer av program och 29 procent erbjuder det inte. Hela 20 procent angav att de inte vet. De är framförallt föräldrastöds-

20 Mentors in violence prevention är ett våldsförebyggande skolprogram från USA. Mer info om programmet finns på www.mfj.se/mvp

21 Machofabriken är metodmaterial som riktar sig till unga för ökad jämställdhet och med en våldsförebyggande ansats. Fokus är på hur sociala normer för maskulinitet kan ifrågasättas och förändras. Mer info om metodmaterialet finns på www.mfj.se

programmen ABC (54 procent) och COPE (22 procent) som erbjuds i kommunerna.

ABC, framtaget av Stockholms Stad och står för ”Alla Barn i Centrum”. ABC består av fyra gruppträffar som erbjuds till föräldrar med barn i åldrarna 3–12 år. Varje träff har ett tema; visa kärlek, vara med, visa vägen och välja strider. COPE är framtaget i Kanada och står för ”Community Parent Education Program” och bygger på att ge föräldrar verktyg att förstå och bemöta sitt barn, stärka föräldraskapet, och förbättra samspelet i familjen. Båda programmen har fått stor spridning i Sverige.

Selektiva föräldrastödsprogram

Av de tillfrågade kommunerna angav 59 procent att de erbjuder selektiva föräldrastödsprogram och 26 procent svarade nej och 16 procent att de inte vet. Selektiva föräldrastödsprogram är program som riktar sig till en särskild grupp/riskgrupp i kommunen. Det vanligast programmet som erbjuds är KOMET²² (46 procent) som står för ”Kommunikationsmetod”. KOMET är ett program som riktar sig till föräldrar och lärare för att minska bråk och konflikter i hemmet eller i skolan.

STÖD- OCH BEHANDLINGSINSATSER

Enligt socialtjänstlagen (SoL) har kommunen ett särskilt ansvar för att brottsoffer får stöd och hjälp. Det handlar om att socialnämnden särskilt ska beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående kan vara i behov av stöd och hjälp för att förändra sin situation, vilket även gäller barn som utsatts för brott. Kommunerna ska även erbjuda insatser av god kvalitet med utgångspunkt i målgrupperna behov.

Stöd- och behandling till barn och unga som lever med våld

Den vanligast stöd- och behandlingsinsatsen som kommunen erbjuder till barn som lever med våld är ”Trappansamtal” (55 procent). Trappan är en modell för krissamtal med barn som upplevt våld i familjen. Därefter erbjuder kommunen

olika typer av stöd- och gruppsamtal (31 procent), vars innehåll inte är närmare preciserat.

Stöd- och behandling till vuxna utsatta för våld inklusive heder

De stöd- och behandlingsinsatser som kommunen erbjuder till våldsutsatta vuxna inklusive hedersrelaterat våld och förtryck är framförallt enskilda stödsamtal eller i grupp (52 procent).

I stödsamtalen ingår bland annat krisbearbetning, samhällsorientering, praktiskt stöd. Vanligt är också att erbjuda stöd i skyddat boende (48 procent). Det var ingen kommun som angav att de arbetar utifrån en särskild metod eller samtalsmodell.

Stöd- och behandling till personer som utsatts för prostitution och människohandel

Målgruppen som utsätts för prostitution och människohandel kommer inte alltid i kontakt med socialtjänsten och det är inte heller helt tydligt för kommunerna att målgruppen inbegrips i skrivningarna som rör brottsoffer.

I brottsofferparagrafen (5 kap 11 § SoL) benämns inte personer som utsätts för prostitution och människohandel explicit utan skrivelsen lyder ”den som utsatts för brott och dennes närstående får stöd och hjälp. Socialnämnden ska särskilt beakta att kvinnor som är eller har varit utsatta för våld eller andra övergrepp av närstående”. Detta kan vara en förklaring till att endast hälften av kommunerna erbjuder skydd, stöd och behandlingsåtgärder för målgruppen. (Figur 7.)

De insatser som erbjuds är framförallt skyddat boende (56 procent) och stödsamtal (33 procent). Vad som ingår i stödsamtalen går inte att utläsa och precis som för målgruppen som utsätts för våld av närstående inklusive hedersrelaterat våld och förtryck används ingen särskild metod eller samtalsmodell.

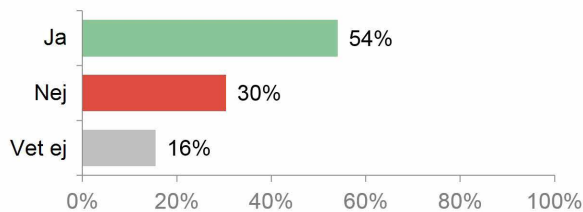
Stöd och behandling till våldsutövare

Frågor om kommunernas stöd- och behandlingsinsatser till våldsutövare samordnades med **återfallsutredningens** (S 2017:02) kartläggning som genomfördes under hösten 2017. Kartlägg-

²² Mer information om KOMET finns på www.kometprogrammet.se

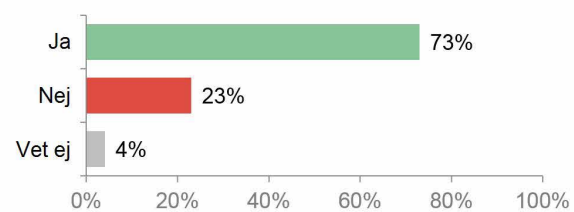
Figur 7. Om kommunen erbjuder stöd och behandling till personer utsatta för prostitution och människohandel

Erbjuder kommunen/stadsdelen skydd-, stöd- och behandlingsinsatser för personer som utsätts för prostitution och människohandel?

Figur 8. Tillämpning av bedömningsinstrument vid hedersvåld.

Använder kommunen/stadsdelen sig av något bedömningsinstrument avseende hedersrelaterat våld och förtryck för att bedöma individens behov av skydd- och stödinsatser?

ningen besvarades av totalt 217 personer vilket är en svarsfrekvens på 70 procent. Resultaten från hela återfallsutredning inklusive kommun-kartläggningen kommer att redovisas till regeringen 1 juni 2018.

Här presenteras resultaten från de delar av kartläggningen som handlar om stöd- och behandlingsinsatser till våldsutövare.

- Omkring 90 procent av kommunerna erbjuder någon form av stöd och behandling till våldsutövare.
- De flesta erbjuder något i egen regi, men många samarbetar över kommungränserna.
- Ungefär hälften av kommunerna använder sig av ett specifikt behandlingsprogram.
- ATV (Alternativ till völd) är det vanligaste behandlingsprogrammet.
- Utöver behandlingsprogrammen erbjuder många kommuner individuella stödsamtal och motiverande samtal.

TILLÄMPNING AV BEDÖMNINGSTRUMENT

För att bedöma våldsutsatta individers behov av stöd- och skydd använder sig kommunen ofta av bedömningsinstrument som stöd i arbetet.

FREDA-bedömningsmetoder, som är framtagna av Socialstyrelsen, är den mest använda bedöm-

ningsmetoden inom kommunal verksamhet. För att bedöma risk är det FREDA – farlighetsbedömning som används. Instrumentet är dock inte anpassat för att bedöma risk vid hedersrelaterat våld och förtryck.

Vid frågan om kommunen använder sig av bedömningsinstrument vid hedersrelaterat våld och förtryck angav 73 procent av kommunerna att de använder sig ett bedömningsinstrument som stöd i arbetet. (Figur 8.)

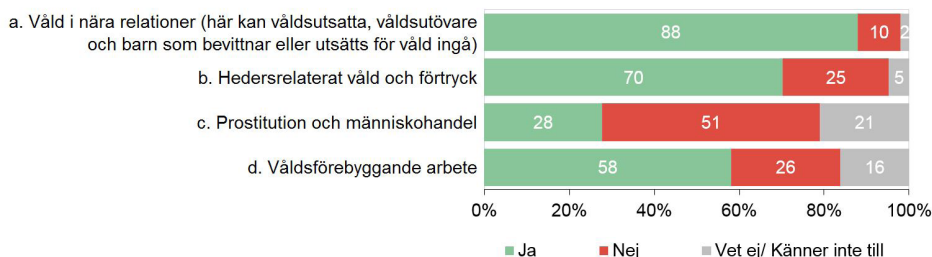
Av de kommuner som använder bedömningsinstrument är det framförallt PATRIARK²³ som används (70 procent). PATRIARK består av en vägledning för bedömning och hantering av risk för hedersrelaterat våld och det krävs utbildning för att använda instrumentet. I manualen beskrivs att uppgifter från polisregistret bör vägas in i bedömningen, varför bedömningen bör genomföras i samverkan med polisen.

30 procent angav att de använder FREDA – farlighetsdömning vid bedömning av risk för hedersrelaterat våld, trots att FREDA-farlighetsbedömning inte anpassat för att bedöma risk för hedersrelaterat våld.

23 Randall Kropp P. Belfrage H. Stephen D. H. Bedömning av risk för hedersrelaterat våld (PATRIARK). Användarmanual; 2013.

Figur 9. Kommunens deltagande i en extern samverkansgrupp

Deltar en eller flera representanter från kommunen/stadsdelen i någon extern samverkansgrupp som arbetar med samordning av insatser inom:

EXTERN SAMVERKAN

För att våldsutsatta barn och vuxna inte ska behöva ha så många kontaktytor med olika myndigheter och erbjudas service av god kvalitet är samverkan nödvändig. Samverkan bidrar även till att specialiserade organisationer får en ökad helhetssyn, resurser och kompetenser kan utnyttjas effektivare och de samverkande organisationerna kan åstadkomma något mer än vad var och en skulle kunna ha gjort ensam.

Den största delen av kommunerna deltar i någon form av extern samverkansgrupp framförallt när det gäller våld i nära relation (88 procent) och hedersrelaterat våld och förtryck (70 procent). Endast 28 procent angav dock att de deltar i en

samverkansgrupp som berör prostitution och människohandel. (Figur 9.)

Samverkan sker mest på handläggarnivå och därefter på chefsnivå, vilket gäller alla sakområden. Där något annat har angetts är det framförallt olika samordnarfunktioner som ingår i en samverkansgrupp.

FRAMGÅNGSFAKTORER OCH UTVECKLINGSOMRÅDEN

Sammanfattningsvis identifierade kommunerna följande framgångsfaktorer och utvecklingsområden för att ett kvalitativt utvecklingsarbete inom området mäns våld mot kvinnor ska kunna uppfyllas. (Figur 10.)

Figur 10. Framgångsfaktorer och utvecklingsområden

FRAMGÅNGSFAKTORER		UTVECKLINGSOMRÅDEN	
Det finns en fungerande intern och extern samverkan	54 %	Ytterligare behov av utbildning och kompetensförsörjning	56 %
Behoven av utbildning/ kompetensförsörjning är tillgodosedda	38 %	Strukturen för arbetet behöver förbättras	43 %
Tillräckliga resurser har avsatts för arbetet	30 %	Samverkan och samordning av arbete behöver utvecklas	31 %
Det finns en tydlig struktur för arbetet	25 %	Det våldsförebyggande arbete behöver få en större plats	23 %
		Fungerande insatser till våldsutövare behöver implementeras	22 %

SAMMANFATTANDE ANALYS

NY STRATEGI – BÄTTRE FÖRUTSÄTTNINGAR

Länsstyrelserna – navet i genomförandet av strategin

I den nya nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor är länsstyrelserna utpekade att utgöra navet för dess genomförande på regional nivå. Detta innebär ett förtydligande av länsstyrelsernas roll och uppdrag, vilket är positivt. Strategin innebär också ett gemensamt ramverk för samhällets berörda aktörer som verkar inom området mäns våld mot kvinnor och stärker länsstyrelsernas roll som central länk mellan lokal, regional och nationell nivå. Detta ger även länsstyrelserna ett tydligare mandat som regional aktör och ger större tyngd i kontakt med lokala och regionala aktörer så som kommuner, landsting och civilsamhället.

Goda förutsättningar för ett långsiktigt strategiarbete

Strategins målstruktur tillsammans med åtgärdsprogrammen bidrar till en tydligare struktur och tydligare prioriteringar för arbete, vilket på sikt skapar goda förutsättningar för ett långsiktigt strategiarbete. Det är dock av största vikt att de indikatorer som tas fram för att mäta strategimålen verkligen mäter det som de är avsedda att mäta och att de får relevans på regional och lokal nivå. Det är också viktigt att de åtgärdsprogram som utformas har en tydlig koppling till strategins målsättningar för att få största effekt.

Regionala strategier och handlingsplanen – vägen till den lokala nivån

En majoritet av länsstyrelserna har tagit fram regionala strategier och handlingsplaner med utgångspunkt i den nationella strategin. Dessa utgör viktiga verktyg för arbetet med det jämställdhetspolitiska delmålet, att mäns våld mot kvinnor ska upphöra, på regional och lokal nivå. Strategierna och handlingsplanerna pekar ut riktning och anger vad som är länsspecifika prioritering och stödjer val av åtgärder samt utgör värdefulla underlag för länsstyrelsernas uppföljning av strategiarbetet i länen.

Breddat uppdrag – nya arenor och nya samverkansaktörer

Strategin innebär också ett breddat uppdrag för länsstyrelserna då det förebyggande perspektivet lagts till med ett tydligare fokus på våldstövare och återfallsprevention.

Det breddade uppdraget medför att länsstyrelserna behöver blicka mot nya arenor för samverkan för att det förebyggande perspektivet ska tillgodoses. Det handlar om att bjuda in samverkanspartners som länsstyrelserna tidigare inte samverkat med inom området mäns våld mot kvinnor, så som näringslivet, kommunernas kultur- och fritids-, och utbildningsförvaltningar, brottsförebyggande råd, och civilsamhällets organisationer som idrottsrörelsen och organisationer som riktar sig till män med flera.

Högre prioriteringskrav

Ett breddat uppdrag innebär även högre prioriteringskrav för länsstyrelserna. Det gäller att fördela resurser mellan hela uppdraget på ett balanserat sätt. Även om strategins tyngdpunkt ligger på ett utökad och verkningsfullt förebyggande arbetet ska länsstyrelserna även fortsättningsvis verka för en förbättrad upptäckt och ett starkare skydd och stöd. En utmaning för länsstyrelserna är att hitta effektiva arbetssätt där de insatser som prioriteras ger störst möjliga verkan. Ett sätt är att länsstyrelserna ytterligare går samman och samordna insatser nationellt för en mer effektiv resursanvändning.

NY JÄMSTÄLLDHETSMYNDIGHET – NYA SAMARBETSFORMER

I och med inrättandet av den nya jämställdhetsmyndigheten med ansvar för den nationella strategin har länsstyrelserna fått en nya nationell aktör att samverka med.

Effektiva samverkansformer behöver därför utvecklas mellan länsstyrelserna, jämställdhetsmyndigheten och andra nationella myndigheter med likande uppdrag. Det handlar i ett först skede om att få till stånd en samverkansstruktur mellan jämställdhetsmyndigheten, länsstyrelserna, Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK), Socialstyrelsen och Sveriges kommuner och landsting (SKL).

Om en tydlig samverkansmodell kommer till stånd som klargör uppdrag, roller, mandat och ansvarsfördelning finns det goda förutsättningar att en framgångsrik samverkan kan komma till stånd som främja måluppfyllelsen i strategin.

ETT PARADIGMSKIFTE

Ett första steg mot ett våldsförebyggande arbete

Under året har länsstyrelserna påbörjat en anpassning av verksamhet till en mer våldsförebyggande inriktning. En ny nationell arbetsgrupp har tillsatts och behov av mer kunskap om preventionsforskning och verkamma våldsförebyggande insatser har identifierats.

Att arbeta med en förebyggande ansats innebär att arbetet behöver bedrivas över flera verksamhetsområden och sektorer, vilket kräver samverkan mellan många olika aktörer. Kommunerna har en nyckelroll i att bedriva och utveckla det våldsförebyggande arbetet lokalt. För att länsstyrelserna ska kunna stötta kommunerna med att få till stånd ett brett våldsförebyggande arbete, krävs att flera av kommunens förvaltningar är involverade, inte bara socialförvaltningen utan även kultur-, idrotts- och utbildningsförvaltningen.

För att få till ett bredare angreppssätt behöver länsstyrelserna själva samordna sig internt, både regionalt och nationellt. De handlar om att i ett först steg samordna sig med andra närliggande

sakområden som har i uppdrag att arbeta preventivt, exempelvis folkhälsa- och ANDT-uppdraget, föräldraskapsstöd, brottsförebyggande-uppdraget och integration. Det krävs även ett internt arbete för att uppnå samsyn kring vad som menas med förebyggande arbete och vilken preventionsnivå som avses.

Länsstyrelsen i Stockholms län har exempelvis utvecklat ett koncept som går under begreppet ”Preventionspaketet”²⁴ som är en modell för att erbjuda kommuner ett brett preventionsstöd, vilket skulle kunna vara en framtida modell för arbetet.

FORTSATT BEHOV AV REGIONALT KOMPETENSSTÖD

Stora kompetensförsörjningsbehov inom kommunen

Inom kommunerna är personalomsättningen hög och behovet av kontinuerlig kompetensförsörjning inom våldsområdet är stort. 81 procent av kommunerna angav att de har ett fortsatt behov av kompetensstöd av länsstyrelserna framöver.

Inom ramen för det nationella och regionala kompetens- och metodstödet har länsstyrelserna i samverkan med NCK och Socialstyrelsen arbetat fram en tydlig gemensam genomförandeplan för att stötta kommuner, landsting och ideella föreningar på ett ändamålsenligt sätt, vilket har visat sig vara ett framgångsrikt koncept för att nå ut på bred front.

En del i den långsiktiga planen är att se till att kommuner kan kompetensförsörja sin egen personal när det gäller grundläggande kunskaper inom området mäns våld mot kvinnor. Detta görs genom konceptet utbilda kursledare som i sin tur kan utbilda personal inom sin egen organisation. Som stöd i detta arbete används den nationella webbkursen om mäns våld mot kvinnor och våld i nära relation. Detta är ett arbete som har visat sig framgångsrikt då det avlastar

länsstyrelserna och gör att kommunerna äger sin egen interna kompetensförsörjning när det handlar om grundutbildning.

Kommunen utbildningsbehov rör inte bara grundläggande kunskap om våld utan även fördjupad kunskap om hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och människohandel och våldsförebyggande arbete.

Kompetensstödet behöver även inkludera den universellt förebyggande nivån

Idag är kompetens- och metodstödet främst utformat att stödja kommuner, landsting och ideella föreningar inom den indikerade preventionsnivån. Därför har länsstyrelsernas stöd främst riktat sig till yrkesverksamma som arbetar med att upptäcka och erbjuda skydd- och stödinsatser till individer som lever i våldutsatthet. Det rör sig om personal inom kommunernas socialförvaltningar så som socialsekreterare, kvinnofridssamordnare, skolkuratorer, kvinnojourernas personal och till viss del landstingets personal.

I och med att den nationella strategin trätt i kraft behöver ett kompetens- och metodstöd även utvecklas för den universellt förebyggande nivån för att strategins intentioner ska uppfyllas. Mot denna bakgrund behöver nya målgrupper inom kommunen nås för utbildningsinsatser, exempelvis personal inom kommunernas kultur-, idrotts- och utbildningsförvaltningar. Här ingår bland annat förskolans och skolans personal samt även fritidspersonal. Idrottsrörelsen och föreningslivet är också viktiga arenor för att nå ut med det universellt våldsförebyggande arbetet.

²⁴ Mer information om preventionspaketet finns på <http://www.lansstyrelsen.se/Stockholm/Sv/manniska-och-samhalle/folkhalsa/preventionspaketet/Pages/default.aspx>

STÖD TILL SAMORDNING FRÄMJAR UTVECKLINGEN

Ett systematiskt kvalitetsarbete i kommunerna behöver komma till stånd

Ett systematiskt kvalitetsarbete behöver komma till stånd i fler kommuner. Detta inkluderar framtagande av mål och indikatorer som integreras i kommunernas budgetar. Kartläggningar och målgruppsanalyser behöver genomföras i större omfattning för att verksamhetsanpassningar ska kunna ske utifrån målgruppernas behov.

Kommunerna behöver få till strukturer och processer för arbetet som att tillsätta funktioner, välja arbetssätt, ta fram rutiner och styrdokument samt implementera metoder. I resultaten från Öppna jämförelser för 2017²⁵ angav endast 9 procent av kommunerna att de systematiskt följer upp resultaten av insatser till enskilda, sammanställer dem på gruppnivå och använder dem för att utveckla verksamheten.

Genom bland annat kommunbesök och möten med kommunernas chefer och politiska ledningar, kan länsstyrelserna stötta kommunerna i det systematiska kvalitetsarbetet. Länsstyrelserna kan bidra med sin kunskap om aktuella lagstiftning, sprida verk samma metoder och goda exempel från andra kommuners utvecklingsarbete. Som regional aktör har länsstyrelserna en överblick över hela länet och kan ofta identifiera vilka kommuner som skulle kunna dra nytta av att gå ihop och samverkar över kommungränserna för en effektivare resursanvändning.

Kvinnofridssamordnarna – nyckelpersoner för utvecklingsarbetet

Kvinnofridssamordnaren eller motsvarande har ofta en nyckelfunktion i kommunen för att driva på utvecklingsarbetet inom området mäns våld mot kvinnor. I och med att den nationella strategin trädde i kraft inkluderar arbetet även har uppdraget breddats och kraven på samordning och samverkan har ökat.

Samordnaren har dock inte alltid de förutsättningar som krävs för att bedriva ett strategiskt utvecklingsarbete i kommunen då det varken finns organisatoriska eller resursmässiga förutsättningar att driva frågan lokalt. De små kommunerna har ofta inte kapacitet att hålla med specialisttjänster varför många samordnare ofta är ansvariga för flera uppdrag.

Om kvinnofridssamordnaren ska kunna utgöra en viktig funktion i utformandet av det tidigt våldsförebyggande arbetet i kommunen behöver kommunen bygga upp en intern samverkan på förvaltningsövergripande nivå med andra samordningsfunktioner som har liknande uppdrag så som folkhälso- och jämställdhetsstrateger, ANDT-samordnare, samordnare för det brottsförebyggande arbete och integrationssamordnare.

Stödet till för personer utsatta för prostitution och människohandel är eftersatt

I undersökningen framkom att stödet till personer som är utsatta för prostitution och människohandel är eftersatt. Det rör sig både om vilka insatser som målgruppen erbjuds samt andel av kommuner som deltar i externa samverkansgrupper. Här kan länsstyrelserna utgöra en viktig roll och fortsätta erbjuda regionalt kompetens- och metodstöd och främja kommunövergripande samverkan.

Det handlar om att fortsätta sprida manualen vid misstanke om människohandel och webbutbildningen som rör människohandel med barn och unga. Det handlar även om att fortsätta delfinansiera regionskoordinatorerna för prostitution och människohandel som har visat sig bidra till utveckling av stödinsatser för både brottsutsatta och förövare.

²⁵ Resultat för öppna jämförelser för kommunens arbete med våld i nära relationer för 2017 finns på socialstyrelsens.se

REKOMMENDATIONER

I detta slutgiltiga kapitel presenteras några sammanfattande rekommendationer för att det nationella och regionala kompetens- och samordningsstödet inom området mäns våld mot kvinnor.

UTVECKLA ETT EFFEKTIVT UPPFÖLJNINGSSYSTEM

För att det ska vara möjligt att följa måluppfyllelsen av strategiarbete både på nationell, regional och lokal nivå behöver de indikatorer som tas fram vara ändamålsenliga och mäta det dem är avsedda att mäta. Strategins målstruktur skapar ett gemensamt uppföljningssystem som bidrar till likställighet i landet och möjliggör jämförelser mellan länen och regionerna, varför länsstyrelsernas återrapporteringar av läget i länen bör åtgå från samma uppföljningsstruktur. Om även indikatorerna får relevans för kommunerna och andra lokala aktörer, är det ett utmärkt stöd för dem att följa arbetet lokalt. Det är viktigt att indikatorer inkluderar alla preventionsnivåer så att det även går att mäta den tidigt förebyggande nivån.

UTFORMA ETT KOMPETENS- OCH METODSTÖD FÖR DET VÅLDSFÖREBYGGANDE ARBETET

Dagens nationella och regionala kompetens- och metodstöd är främst utformat för den indikerade preventionsnivån. För att nationella myndigheter och länsstyrelserna ska kunna stötta kommunerna med att bygga upp det lokalt våldsförebyggande arbete behöver det nationella och regionala stödet utformas därefter.

Förslagsvis skulle jämställdhetsmyndigheten som idag har uppdrag inom det våldspreventiva området (universellt- och selektiv preventionsnivå) ansvara för ett sådant kompetensstöd tillsammans med länsstyrelserna och exempelvis Myndighetens för ungdoms- och civilsam-

hällesfrågor (MUCF) eller Skolverket. Stödet skulle kunna utformas utifrån en liknande modell som idag finns mellan Socialstyrelsen, NCK och länsstyrelserna.

STIMULERA DET VÅLDSFÖREBYGGANDE ARBETET GENOM SÄRSKILDA MEDEL

För att främja det våldsförebyggande utvecklingsarbetet på lokal och regional nivå behöver särskilda medel avsättas. Detta skulle förslagsvis kunna utformas via riktade statsbidrag som kommuner, ideella föreningar och skolor skulle kunna söka.

FRÄMJA NY KUNSKAP OCH FORSKNING INOM DET VÅLDSFÖREBYGGANDE OMRÅDET

Idag finns det ett stort behov av kompetensförsörjning inom det våldsförebyggande området både nationellt, regionalt och lokalt. Det behövs stöd till forskning om verk samma våldsförebyggande metoder samt även en nationell aktör som kan förvalta och utveckla dessa metoder.

REFERENSER

GREVIO/Inf (2017) *Report submitted by Sweden pursuant to Article 68, paragraph 1 of the Council of Europe Convention on preventing and combating violence against women and domestic violence (Baseline Report).*

Socialstyrelsen (2016) *Plan för nationellt och regionalt kompetensstöd om våld i nära relationer: Socialstyrelsen, länsstyrelserna och NCK i samverkan för att höja kunskapen i kommuner, landsting och ideella föreningar.*

Socialstyrelsen (2017) *Öppna jämförelser om våld i nära relationer.*

Ramböll (2017) *Kartläggning av länsstyrelsernas arbete med att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor.*

Regeringen (S 2017:02) *Återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld.*

Regeringens skrivelse (2016/17:10) *Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid.*

Unizon (2017) *Kvinnofridsbarometern.*

Länsstyrelserna